246242 - ئاللاھ تائالانىڭ «ئەل ئەھەد» دېگەن ئىسمىنىڭ تەقەززاسىغا قانداق ئەمەل قىلىش كېرەك بولىدۇ؟

سوئال

ئاللاھ تائالانىڭ **«ئەل ئەھەد»** دېگەن ئىسمىنىڭ تەقەززاسى بويىچە قانداق ئەمەل قىلىشىم كېرەك بولىدۇ؟

تەپسىلى جاۋاپ

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

«ئەل ئەھەد» دېگەن ئىسىم ئاللاھ تائالانىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن ھېسابلىنىدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ تەرجىمىسى: **«ئى مۇھەممەد! ئېيتقىنكى، ئۇ - اﷲ بىردۇر.»** [سۈرە ئىخلاس 1- ئايەت].

«ئەل ئەھەد»: ئەزەلدىن يەككە-يېگانە بولغان ئۇنىڭ بىلەن يەنە بىرسى بولمىغان، ئۆز زاتىدا، پەرۋەردىگارلىق، ئىلاھلىق، ۋە ئىسىم-سۈپەتلىرىدە يەككە بولغان زات دېمەكتۇر.

شەيخ سەئدىي رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "**«ئەل ۋاھىد»**، **«ئەل ئەھەد»** (بىردۇر، يەككىدۇر) دېگەن: بۇ بارلىق كامالەتتە يەككە-يېگانە بولغان، ھېچقانداق شېرىكى بولمىغان زات بولۇپ، بارلىق ئىنسانلارنىڭ ئەقلى، ئاغزاكى ۋە ئەمەلى جەھەتتىن ئاللاھ تائالانى بىر دەپ ئېتىقاد قىلىشى زۆرۈر بولىدۇ. ئاللاھ تائالانىڭ مۇتلەق كامالەت ئىگىسى، يەككە-يېگانىلىكتە تەڭداشسىزلىقىنى ئېتىراپ قىلىشى ۋە ئاللاھ تائالانى ئىبادەتنىڭ بارلىق تۈرلىرىدە يالغۇز دەپ ئېتىقاد قىلىشى زۆرۈر بولىدۇ". ["تەپسىر سەئدىي"945 -بەت].

بۇ ھەقتە تېخىمۇ كۆپىراق مەلۇمات ھاسىل قىلىش ئۈچۈن 10282-نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا مۇراجىئەت قىلىنسۇن.

«ئەل ئەھەد» دېگەن ئىسمىنىڭ تەقەززاسى بويىچە ئەمەل قىلىش دېگەنلىك: ئاللاھ تائالانى پەرۋەردىگارلىقتا بىر بىلىش. ئاللاھ تائالا بارلىق نەرسىلەرنىڭ ياراتقۇچىسى، ئىگىدارچىلىق قىلىش ۋە ئىدارە قىلىشتا يەككە-يېگانە بىلىش. بۇنىڭغا ئەگەشتۈرۈپ، ئەمەل-ئىبادەتلەردە ئاللاھ تائالاغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك، ھەر ئىشنى ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقى ئۈچۈن قىلىش، بارلىق سۆز-ھەرىكەتلەردە ئاللاھ تائالا ئۈچۈن ئىخلاسمەن، سەممىي بولۇشقا ھېرىسمەن بولۇشتىن ئىبارەتتۇر.

«ئەل ۋاھىد»، **«ئەل ئەھەد»** (بىردۇر، يەككىدۇر) دېگەن بۇ ئۇلۇغ ئىككى ئىسمنىڭ بىزگە كورسىتىدىغان تەسىرى ئىنتايىن كاتتا، ئۇ بولسىمۇ، ئاللاھ تائالانى پەرۋەردىگارلىقتا، ئىلاھلىقتا بىر دەپ ئېتىقاد قىلىش، ئاللاھ تائالانى بارلىق ئىسىم -سۈپەتلىرىدە يەككە دەپ ئېتىقاد قىلىش، بەندىلەرنىڭ ئىشلىرىنى ئىدارە قىلىشتا يالغۇز دەپ ئېتىقاد قىلىشتۇر.

شۇڭىدەك ئاللاھ تائالا پەرۋەردىگارلىقتا يەككىدۇر، ئاللاھ تائالا ياراتقۇچى، رىزىق ئاتا قىلغۇچى، ھاياتلىق ئاتا قىلغۇچى، ۋاپات تاپقۇزغۇچى، مەخلۇقاتلارغا نېمىتنى خالىغانچە تەسەررۇپ قىلغۇچى پادىشاھتۇر. ئاللاھ تائالا ئىلاھلىقتىمۇ يەككىدۇر، ئاللاھ تائالادىن باشقا ئىبادەتكە لايىق ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر دەپ ئېتىقاد قىلىش بىلەن بەندىنىڭ ئاللاھ تائالاغا بولغان تەۋھىد قارىشى تاۋلىنىدۇ. ئىبادەتنىڭ ھەممە تۈرلىرىدە ئاللاھ تائالانىڭ يەككە-يېگانە ئىكەنلىكى روياپقا چىقىدۇ. ئىبادەتكە پەقەت بىر ئاللاھلا ھەقلىق بولىدۇ.

بەندىنىڭ قەلبىدە مۇشۇ ئېتىقاد بىكىتىلگەن ۋاقىتدا، بۇ چوقۇم شۇ ئىنسانىنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرى، ئەمەلى ھەركىتىنىڭ ھەممىسدە روشەن ئىپادىلىنىدۇ ۋە ھېچ قانداق شېرىكى بولمىغان بىر ئاللاھتىن باشقا ھېچ نەرسىگە ئىبادەت قىلمايدۇ، رۇكۇ-سەجدە قىلمايدۇ، ئاللاھ تائالادىن باشقا ھېچ بىرىدىن ئارزۇ-تىلەكلەرنى سورىمايدۇ، ئۇنىڭ غەيرىدىن مەدەد تىلمەيدۇ، ياردەم سورىمايدۇ. بىر ئاللاھتىن باشقا ھېچ كىمدىن پاناھلىق تىلمەيدۇ، يەككە-يېگانە بولغان ئاللاھتىن باشقىغا تەۋەككۇل قىلمايدۇ.

«ئەل ۋاھىد»، **«ئەل ئەھەد»** (بىردۇر، يەككىدۇر) دېگەن ئىسمىغا ئىشىنىشتىن بولغان مەقسەت: ئاللاھ تائالانى ئىلاھلىقتا، دۇئادا، ياخشى كۆرۈشتە، ئۇلۇغلاشتا، كاتتىلاشتا، قورقۇشتا، ئۈمىد قىلىشتا، تەۋەككۇل قىلىشتا ۋە ئىبادەتنىڭ بارلىق تۈرلىرىدە بىر بىلىشنى تەقەززا قىلىدۇ.

بۇ يەنە ئاللاھ تائالانى ياخشى كۆرۈش، مۇھەببەتتە بىر بىلىشنى تەقەززا قىلىدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ**﴾ تەرجىمىسى: «ئى مۇھەممەد!) بۇ مۇشرىكلارغا ئېيتقىنكى، **«ئاسمانلارنى، زېمىننى يوقتىن بار قىلغۇچى ئاللاھتىن غەيرىينى مەبۇد تۇتامدىم؟ ئاللاھ رىزىق بېرىدۇ، ئۆزى رىزىققا موھتاج ئەمەس»**. ئى مۇھەممەد! ئېيتقىنكى، مەن بۇ ئۈممەت ئىچىدە ئاللاھنىڭ ئەمرىگە بويسۇنغۇچىلارنىڭ ئەۋۋىلى بولۇشقا بۇيرۇلدۇم. ماڭا دېيىلدىكى، سەن ھەرگىز مۇشرىكلاردىن بولمىغىن.» [سۈرە ئەنئام 14-ئايەت].

ئىككىنچى: قەلبنى ئۆزىنىڭ ياراتقۇچىسى بولغان ئاللاھقا باغلاش. يەنى ھېچقانداق شېرىكى بولمىغان يەككە-يېگانە ئاللاھنىڭ تەرىپىگە يۈزلەندۈرۈش كېرەك. چۈنكى ئۇ ئاللاھ **«ئەل ۋاھىد»**، **«ئەل ئەھەد»** (بىردۇر، يەككىدۇر)، خالايىقلارنىڭ ھەممىسى ئۆزىنىڭ بارلىق ھاجەتلىرىدە ئۇنىڭغا ئېھتىياجلىقتۇر، ئۇ ئاللاھ ھەممە نەرسىگە قادىردۇر، ھەممە نەرسىنىڭ ئىگىسىدۇر، ھەممە نەرسىدە خالىغانچە تەسەررۇپ قىلغۇچىدۇر.

مۇشۇ تۇيغۇ قەلبنى تۇرلۇك داۋالغۇش، دىلغۇللۇقتىن ساقلايدۇ، ئۇز پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تەرىپىگە قارار ئالدۇرىدۇ، ھېچ نەرسىگە ئىگە بولالمايدىغان، ئاللاھ تائالا تەقدىر قىلىپ بەرگەندىن باشقا ھېچ نەرسىگە قادىر بولالمايدىغان، باشقىلارغا ئەمەس بەلكى ئۇزىنىڭ پايدا-زىيىنىغىمۇ ئىگە بولالمايدىغان نەرسىلەرگە قەلبنىڭ باغلىنىشىنى چەكلەيدۇ.

بۇ تۇيغۇ بەندىنىڭ قەلبنى مەخلۇقاتلارغا ئالاقىدار بولۇشتىن ئۇزىدۇ، يۆلىنىشى، تەلبى، مەقسىدىنى ئۇزىنىڭ مەئبۇدى، ياراتقۇچىسى ۋە پەيدا قىلغۇچىسى بولغان يەككە-يىگانە، ھەممە ئېھتىياجلىق بولغان ئاللاھ تائالانىڭ تەرىپىگە بىرلەشتۇرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن قەلبى راھەتلىنىپ، ئارام تاپىدۇ. چۈنكى ئۇ كىشى ئۇزىنىڭ يۆلىنىشى ۋە قەلبنى يەككە-يىگانە بولغان بىر ئاللاھقا بويسۇندۇردى، ئۇز ئارا ھەيرانلىق، تەۋرىنىش ۋە ئاچچىق كۆرەش ئارىسىدىكى بىر-بىرىگە دۇشمەن بولغان شېرىكلەر ۋە تۇرلۇك تەرەپلەرگە يۇزلەندۇرمىدى.

ئاللاھ تائالا پەقەت بىر ئىلاھقا ئىبادەت قىلىۋاتقان كىشى بىلەن پارچە-پارچە، تالاش-تارتىش ئىچىدىكى تۇرلۇك ئىلاھلارغا چوقۇنىۋاتقان كىشى توغرىسىدا مىسال بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًاالْحَمْدُ لِلَّهِبَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ تەرجىمىسى: **« ئاللاھ سىلەرگە مۇنداق بىر مىسالنى كەلتۇرىدۇ: بىر قۇل بولۇپ، ئۇنىڭغا (ئىشقا سېلىشنى) تالىشىدىغان نۇرغۇن خوجايىنلار ئىگىدارچىلىق قىلىدۇ (بىرسى بۇ ئىشقا، بىرسى ئۇ ئىشقا بۇيرۇيدۇ، ئۇ كىمنى رازى قىلىشنى بىلەلمەي قالىدۇ)، يەنە بىر قۇل بولۇپ، ئۇ بىر ئادەمگىلا خاستۇر، بۇ ئىككى قۇل (يەنى ئۇنىڭ ئەھۋالى) باراۋەرمۇ؟ جىمى ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇر! بەلكى ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) نىڭ تولىسى بىلمەيدۇ.»** [سۇرە زۇمەر 29-ئايەت].

ئىنسان ئۇزىنىڭ پۈتۈن ھاياتىنى يەككە-يىگانە بولغان بىر ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت بولغان ئالى نىشاننى رويابقا چىقىرىشقا يۇزلەندۇرگەندە، ئۇ كىشى ھاياتىدىكى ھەممە نەرسىنى مەزكۇر غايىگە بويسۇندۇرىدۇ. شۇ ئارقىلىق ئۇزىنىڭ ۋاقتى ۋە ھاياتىنى مۇشۇ ئالى غايىدىن باشقا نەرسىگە زايە قىلىۋېتىشتىن ساقلايدۇ. ئۇزىنىڭ قىممەتلىك ۋاقتى، ساناقلىق تىنىقلىرىنى بىكار زايە قىلىۋېتىشتىن ئېھتىيات قىلىدۇ، بەلكى ئۇزىنىڭ ھەممە ۋاقتىنى، ھايات مىنۇتلىرىنى دۇنيا-ئاخىرەتتە ئۇزىگە مەنپەئەتى بولىدىغان ياخشى ئەمەللەرگە، ئاللاھنىڭ دىنىغا دەۋەت قىلىشقا، ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىشقا سەرپ قىلىدۇ، پايدىسىز ئىشلارغا زايە قىلىۋەتكەن ھايات مىنۇتلىرىغا، پۈتۈن دۇنيانى يوق قىلىۋەتكەندىنمۇ بەكرەك ھەسرەتلىنىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ كىشى ئۇزىنىڭ ۋاقتى، سالامەتلىكى، ئىقتىسادى، ياشلىقى قاتارلىقلارنى غەنىمەت بىلىپ قەدىرلەيدۇ، بۇ نەرسىلەردىن ئايرىلىپ قېلىشتىن ئىلگىرى بۇنى ئاللاھ تائالانىڭ تائەت-ئىبادەتلىرىگە ئىشلىتىدۇ، ھەتتا ئۇزىنىڭ راھەتلىنىدىغان، ئارام ئالىدىغان ۋاقىتلىرىدىمۇ ئۇزىنى ماددى-مەنىۋي جەھەتتىن كۈچلاندۇرۇپ، نەپسىنى جۇشقۇنلاشتۇرۇپ ئاللاھ تائالاغا تائەت-

ئىبادەتلەرنى روھلۇق قىلىشنى مەقسەت قىلىدۇ".["ئاللاھ تائالانىڭ گۈزەل ئىسىم-سۈپەتلىرى" ناملىق ئەسەر 114-117-بەتتىن قىسقارتىپ ئېلىندى].

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.